

Obezite, Krallık ve Hekim^{*}

Obesity, Kingdom and Physician

Taha Ayyıldızⁱ

ⁱDr. Öğr. Üyesi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göz Hastalıkları Ana Bilim Dalı
<https://orcid.org/0000-0001-7938-5238>

Sayın Editör;

Endülüs; İber Yarımadası'nda 711-1492 yıllarında Müslüman Arapların hâkimiyetindeki bölgeye verilen addır. Bu dönemde Endülüs; bilimsel çalışmalarda dünyaya önderlik etmiş ve yaklaşık 500 yıllık bir süreçte dünyanın en aydın uygarlıklarından biri olmuştur. Böylece Milattan sonra VIII. Asırda İslam dünyasında bilimsel alanda başlayan ilerleme XII. yüzyılda zirveye ulaşmıştır.

Bu yazıda; İber yarımadasının kuzeybatısında, M.S. 913-1230 yıllarında hüküm sürmüş Leon Krallığı'nın hükümdarlarından Kral I. Sancho ve Endülüs devletinin hizmetinde görevli Yahudi bir hekim olan Hasdai İbn Şaprut konu edilmiştir. Kral Sancho; obezite hastalığı nedeniyle hükümdarlığını kaybetmiş sonrasında Hasdai İbn Şaprut isimli hekim sayesinde iyileşip iktidarı yeniden ele geçirmiştir.

Tam adıyla Hasdai Ebu Yusuf bin Yeşu bin Ezra İbn Şaprut; M.S. 915 yılında Ceyyan (Jaen)'da doğmuş, 975 yılında Kurtuba (Cordoba)'da vefat etmiştir. Endülüs İspanyası halifesi (912-961) ve ardından gelen II. Hakem (961-976) dönemlerinde görev almıştır. Parlak bir tıbbi araştırmacı olan Hasdai İbn Şaprut antik dünyada "harika ilaç" ismiyle bilinen ve gizli formülü kaybolmuş olan 'Theriaca' adlı ilacın içeriğindeki maddeleri keşfetmiştir. Dönemin halifesi III. Abdurrahman onun tıbbi şöhretini duyduğunda onu Kurtuba'daki sarayında hekim olarak çalışması için görevlendirmiştir. Hasdai İbn Şaprut sakin, akıllı duruşuyla birçok hekimin görev yaptığı, göz alıcı ihtişamının yanında entrikaları bol olan sarayda kısa zamanda sivrilmiş ve halifenin en gözde hekimi olmuştur. Öyle ki; Arapça, İbranice, Grekçe ve Latince dillerine hâkim olan Hasdai İbn Şaprut'a Halife Abdurrahman tarafından gümrük ve dış ticaret şefliği görevleri de verilmiştir.

Bizans imparatoru tarafından diplomatik bir hediye olarak yollanan mükemmel aydınlatılmış Grekçe bir tıp kitabının tercümesi Hasdai İbn Şaprut'un ilk zor işiydi. Dioscorides Pedanius tarafından yazılmış "De Materia Medica of Dioscorides" isimli kitap; Abbasi halifelerinin isteğiyle Hristiyanlar tarafından Arapçaya çevrilmiş ancak Grekçe birçok bitki ve ot ismi anlaşılammıştı. Hasdai İbn Şaprut hiçbir İspanyol hristiyan Grekçe bilmediğinden halifenin isteği ile Konstantinopolis'ten gelen bir keşiş yardımı ile bu çeviriyi düzgün bir şekilde gerçekleştirdi. Ve sonunda kitap Müslüman İspanya'nın deyimisel Arapçası'na çevrilmiş oldu. Halife yapılan işten memnundu. Hasdai İbn Şaprut bu başarısından ötürü bir diplomat olarak yabancı ülkelerle yapılan önemli görüşmelerde görevlendirildi.

İber yarımadasının kuzeyinde yer alan Hristiyan İspanyol Krallıkları olan Kastilya ve Leon Krallıkları birbirleri ile rekabet halinde olsalar da, güneyindeki Müslüman Endülüs'e düzenli olarak saldırılarda bulunuyorlardı. Hasdai İbn Şaprut yanına bir başka elçiyi de alarak M.S. 955 yılında Leon kralı Kral III. Ordone ile başarılı bir barış müzakeresi gerçekleştirdi. Bunun ardından Kastilya dükü de halife III. Abdurrahman ile bir başka pakta

^{*} Lokman Hekim Dergisi, 2018; 8(3):165-166

DOI: 10.31020/mutfd.428327

Geliş Tarihi – Received:29 Mayıs 2018; Kabul Tarihi - Accepted: 29 Ağustos 2018

İletişim - Correspondence Author: Taha Ayyıldız <obirtahadir@hotmail.com>

imza attı. Müslüman İspanya'nın kuzey sınırı yıllar sonra ilk kez savaştan uzak bir atmosfere kavuşmuş oldu. Ancak Kral III. Ordone'nun ölümünden sonra kardeşi I. Sancho'nun paktı ihlal etmesiyle savaş kaldığı yerden devam etti.

Kral I. Sancho "şişman Sancho" olarak da bilinirdi. Leon soyluları I. Sancho'nun obezitesi yüzünden onun akıl zayıflığı olduğunu düşünüyorlardı. Halkının kendisi hakkında olumsuz görüşleri kralın görevini etkin bir şekilde yürütmesini engelledi ve onun yerine bir başka prens göreve getirildi. Sancho'nun büyükannesi ve kraliçe olarak görev yapmış olan Tota bu duruma çok öfkelenmişti. Dominant karakterde bir kadındı ve Sancho'nun Leon kralı olması gerektiğini düşünüyordu. Hıristiyan İspanya'da kral Sancho'nun obezite rahatsızlığını tedavi edecek hekim olmadığından hükümdarlığını kaybetmişti. Yardım eli; yanında Hasdai İbn Şaprut ve birçok yetenekli hekimin görev aldığı halife III. Abdurrahman'dan geldi. Halife III. Abdurrahman Hasdai İbn Şaprut'u derhal Pamplona'ya yolladı ve devrik kralın tedavisine başlandı. Tedavinin uzun süreli olması nedeniyle Kral Sancho ve babaannesi Tota halifenin davetlisi olarak Kurtuba'ya geldiler. Halifenin sarayında geçirdikleri sürenin sonunda kral iyileşti ve iktidarını geri aldı. Halife III. Abdurrahman ile Kral I. Sancho yeniden bir barış anlaşması imzaladılar.

Sonuç olarak; Hıristiyan bir kral, Müslüman bir hükümdarın sarayında, Yahudi bir hekim tarafından tedavi ediliyor. İşte size kısa bir Müslüman İspanya hikâyesi. Avrupalılar, İslamiyet'in altın çağından söz ettiklerinde genellikle İspanya'daki hilafeti kastetmekteydi. Çünkü Müslüman dünyasına dair en çok bilgi bu bölgeden sağlanmaktaydı. Üstelik Kurtuba, Bağdat'a bu anlamda rakip olan tek kent de değildi...

KAYNAKLAR

1. Ansary T. Destiny disrupted: A history of the world through Islamic eyes. PublicAffairs, 2009.
2. Potok Chaim. Wanderings: Chaim Potok's history of the Jews. Alfred A. Knopf, 1978.